

Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer

Rapportage Een Sterk Wijknetwerk

Maart 2020

José Peeters
Miranda Laurant

Een Sterk Wijknetwerk

Radboudumc

koh
versterkt huisartsenzorg

**HAN UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES**

Colofon

Deze rapportage is in het kader van het project 'Een sterk wijknetwerk: burgers, professionals en onderwijs Samen!' ontwikkeld. Dit project is een samenwerkingsproject van het lectoraat Organisatie van Zorg en Dienstverlening (HAN University of Applied Sciences), IQ Healthcare (Radboudumc) en Stichting Kwaliteit Ontwikkeling Huisartsenzorg (KOH) en gefinancierd door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Alle rechten voorbehouden. Uit deze uitgave kan vrijelijk worden geciteerd, mits met bronvermelding. Deze resultaten van het onderzoek als volgt citeren: Peeters, J. & M. Laurant, Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer, Rapportage Een Sterk Wijknetwerk. Nijmegen: HAN University of Applied Sciences/Radboudumc, 2020.

Voor meer informatie kunt u contact via de e-mail: sterkwijknetwerk@han.nl.

Een Sterk Wijknetwerk

Inhoud

1. Het project Een Sterk Wijknetwerk.....	4
1.1. Inleiding.....	4
1.2. Toekomstbestendige zorg	5
1.3. Doel van het project	6
1.4. Onderzoeksvragen.....	6
1.5. Selectie van praktijkvoorbeelden	7
1.6. Methode.....	8
1.7. Leeswijzer.....	8
2. Beschrijving van Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer.....	9
2.1. Zorgplein Lemmer	9
2.2. Positieve Gezondheid	10
2.3. Doel van het project	10
2.4. Doelgroep.....	10
2.5. Opzet project Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer	11
3. Resultaten en conclusies	12
3.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen	12
1. Zorgplein Lemmer	12
2. Vragen en behoeften.....	14
3. Beïnvloedende factoren	17
4. Reflectie.....	20
4.1. Positieve Gezondheid van Zorgplein Lemmer veelbelovend	20
4.2. Uitdagingen	20
4.3. Vervolgstappen	20
Bijlage 1 - Samenvatting kwalitatief onderzoek naar Positieve Gezondheid	24
Bijlage 2 - Deelnemers Positieve Gezondheid van Zorgplein Lemmer	26
Bijlage 2 - Spinnenweb Mijn Positieve Gezondheid	27

Een Sterk Wijknetwerk

1. Het project Een Sterk Wijknetwerk

1.1. Inleiding

De inrichting van de zorg verandert in een snel tempo door onder meer demografische, maatschappelijke, economische en politieke ontwikkelingen. Ook technologische en technische innovaties dragen bij aan een snel veranderd zorglandschap (Kaljouw & van Vliet, 2015; Laurant et al, 2015; Laurant & Vermeulen, 2018). De veranderende visie op ziekte en zorg, zoals het concept *positieve gezondheid* en de verschuiving van verzorgingsstaat naar *participatiesamenleving* vraagt om een sterk georganiseerde nulde en eerstelijnszorg.

Onder professionals, managers/bestuurders en beleidsmakers is er een toenemend *urgentiebesef* dat de huidige inrichting van de zorg niet houdbaar is. De kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid van de gezondheidszorg staat onder druk en arbeidsschaarste vraagt om andere oplossingen en zorgarrangementen en -modellen.

In Tabel 1 zijn de kernbegrippen passend bij de paradigmaverschuiving weergegeven.

Tabel 1 - Transitie en transformaties in de samenleving en de zorg

Centraal	Decentraal
Ketens	Netwerken
Intramuraal	Extramuraal
DBC-bekostiging	Populatiebekostiging
Formele zorg	Informele zorg
Specialistische zorg	Generalistische zorg
Gefragmenteerde zorg	Geïntegreerde zorg
Maximale zorg	Optimale zorg
Medicaliseren	Normaliseren
Genezen	Voorkomen
Patiëntgerichte zorg	Persoonsgerichte zorg
Zorgen voor	Zorgen dat
Lijden aan een ziekte	Leiden van je leven
Ziekte & Zorg	Gezondheid & Gedrag

Bron: Laurant & Vermeulen, 2018

Een Sterk Wijknetwerk

1.2. Toekomstbestendige zorg

De geschetste ontwikkelingen en uitdagingen roepen ook vragen op: Welke vragen/behoefte en mogelijkheden zijn er bij burgers? Hoe sluiten we vanuit zorg en welzijn daarop aan? Wat betekent dat voor mijn werk? Welke competenties heb ik hiervoor nodig? Wat vraagt het van mijn organisatie? Het gaat om structuurveranderingen (transitie), maar ook om verandering in cultuur (transformatie). Met andere woorden: anders denken, doen en organiseren.

Ook burgers moeten wennen aan de nieuwe kijk op gezondheid en de toenemende eigen regie en verantwoordelijkheid die van hen wordt verwacht. Ook zij ervaren een urgentie en voelen de noodzaak tot het veranderen van gewoontes en dat roept ook bij hen vragen op: Wat wordt van mij verwacht? Waarvoor ben ik verantwoordelijk? Hoe kan ik bijdragen? Burgers nemen steeds vaker het initiatief om bij te dragen aan de leefbaarheid van een wijk of dorp onder meer gericht op het behoud en verbeteren van de vitaliteit en gezondheid van inwoners (Movisie, 2014). Deze beweging zien we vooral ontstaan in kleine kernen, waarbij de voorzieningen in de gezondheidszorg en andere domeinen (o.a. mobiliteit) verdwijnen. Maar de snelle opmars van burgerinitiatieven breidt zich nu ook uit naar de steden (Dictus, 2013; Movisie, 2014). Een overzicht van 170 zorgcoöperaties en samenwerkingsverbanden op het gebied van wonen welzijn en zorg bekend is te vinden via: <https://www.vilans.nl/artikelen/zorgcooperaties-en-burgerinitiatieven-op-de-kaart>.

Door het functioneren, de veerkracht en eigen regie centraal te stellen (positieve gezondheid), wordt houvast geboden aan lokale netwerken om de integratie van zorg, welzijn en publieke gezondheid (preventie) te realiseren. Er wordt samengewerkt tussen welzijn- en zorgprofessionals, maar ook met professionals uit andere sectoren, zoals wonen, welzijn, arbeid en onderwijs, om het welbevinden en de gezondheid van burgers te bevorderen. Hierdoor kan een meer samenhangend aanbod worden geleverd in de lokale context (Huber e.a., 2016).

Toekomstbestendige zorg is dicht bij de burger georganiseerd en gaat uit van zijn/haar vragen en behoeften ten aanzien van gezondheid. In de lokale context werken professionals uit verschillende sectoren en domeinen samen met burgers en vrijwilligers om het juiste aanbod te realiseren ten aanzien van de vragen en behoeften van de inwoners in de buurt of wijk. Het gaat hierbij om het bevorderen van gezondheid (preventie), het herstel na een ingrijpende gebeurtenis, het omgaan met een chronische ziekte of beperking en het (gezond) ouder worden. De professionals vormen samen met burgers en vrijwilligers een *wijknetwerk*, dat gericht is op het stimuleren van de mogelijkheden tot *eigen regie*, het verbeteren van de (ervaren) *kwaliteit van leven* en de gezondheid van mensen én de mogelijkheden om zo lang mogelijk *thuis* te blijven wonen.

Ook zal er meer nadruk komen te liggen op *interprofessioneel samenwerken*. Dit is een nieuw begrip in de zorg (Kaats & Opheij, 2014). Er is brede samenwerking van alle disciplines inclusief de burger en zijn/haar sociale netwerk. Alle disciplines kijken als team integraal naar de patiënt. Er wordt gewerkt met één gemeenschappelijk plan zonder daarbij de specifieke competenties van iedere discipline aan de kant te schuiven. Bij interprofessioneel samenwerken worden de burgers en zijn/haar sociale netwerk als partner gezien (Hofhuis e.a., 2015). Deze veranderingen vragen om nieuwe bekwaamheden van professionals en burgers. De zorg wordt dichtbij de burgers gegeven, waarbij zij ook een actieve

Een Sterk Wijknetwerk

rol krijgen. Bij bekwaamheden ofwel competenties gaat het om een combinatie van kennis, vaardigheden en attitude.

Vanuit provinciaal niveau is de GGD Fryslân, Zorgbelang Fryslân en ZorgpleinNoord in 2016 het project Seker en Sûn (Zeker en Gezond) gestart waarbij competenties van burgers en professionals in één model bij elkaar gebracht. In dit model staat beschreven welke kennis, vaardigheden en attitudes burgers en professionals nodig hebben zodat burgers eigen regie kunnen voeren en professionals hen hierin kunnen ondersteunen. Zij voegden de CanMEDS-structuur, een internationaal erkend competentie-model voor zorgprofessionals, samen met het spinnenweb van Positieve Gezondheid tot het CanMENS model. Voor meer informatie: <https://www.sekersun.frl>.

1.3. Doel van het project

Het project *Een Sterk Wijknetwerk* is er op gericht om burgers, vrijwilligers, professionals en beleidsmakers te ondersteunen in de ontwikkeling naar een succesvol wijknetwerk. Het doel is om kennis te genereren over de inrichting van een sterk wijknetwerk. In dit project worden theorie en praktijk samengebracht en levert inzichten op die een bijdrage kunnen leveren aan een versnelling van het integraal wijkgericht samenwerken.

In *een sterk wijknetwerk* zijn de (zorg)vragen en behoeften van burgers het vertrekpunt en zijn de bekwaamheden van professionals, burgers en/of vrijwilligers daarop afgestemd. Een sterk wijknetwerk biedt zorg conform het concept positieve gezondheid en biedt persoonsgerichte zorg dichtbij de burgers. In een sterk wijknetwerk zijn het informele netwerk (burgers, mantelzorgers, vrijwilligers) en formele gezondheidszorg (welzijn, zorg en publieke gezondheid) in een wijk/buurt met elkaar verbonden en wordt aansluiting gezocht met andere domeinen die de gezondheid kunnen beïnvloeden (o.a. wonen, werk, onderwijs). Het lokaal organiseren van duurzame zorg draagt eraan bij dat de *burger van de juiste persoon* (dit kan een professional zijn of een burger/vrijwilliger), *op het juiste moment, de juiste zorg en/of ondersteuning op de juiste plaats tegen acceptabele kosten ontvangt*.

1.4. Onderzoeksvragen

De hoofdvraag luidt: *Hoe kan een sterk wijknetwerk worden vormgegeven, waarin de mix van bekwaamheden aansluit op (zorg)vragen en behoeften van de burgers, uitgaande van een integrale visie op gezondheid en interprofessioneel samenwerken?*

De hoofdvraag wordt beantwoord aan de hand van vier thema's en deelvragen:

1) Wijknetwerk

Wat zijn kenmerken van het wijknetwerk? Wie zijn de deelnemers in het wijknetwerk? Welke rollen hebben zij in dit wijknetwerk? Hoe werken deelnemers in het wijknetwerk samen?

2) Vragen en behoeften

Met welke methodieken en tools kunnen (zorg)vragen en behoeften van burgers/wijkbewoners/ zorgvragers/mantelzorgers in de wijk in kaart worden gebracht (meso-niveau)? In hoeverre hanteren deze methodieken/tools een integrale visie op gezondheid? Welke methodieken/tools kunnen professionals om (zorg)vragen en behoeften van burgers vanuit een integrale visie in kaart brengen (micro-niveau)?

3) Bekwaamheden

Een Sterk Wijknetwerk

Welke mix van bekwaamheden hebben burgers/wijkbewoners/zorgvragers/mantelzorgers en (toekomstige) professionals en is in het wijknetwerk aanwezig? Welke bekwaamheden zijn nodig om interprofessioneel samen te werken in de wijk?

4) Beïnvloedende factoren

Welke factoren beïnvloeden de vorming van het wijknetwerk, het meten van vragen en behoeften in een wijk en het interprofessioneel samenwerken in de wijk?

1.5. Selectie van praktijkvoorbeelden

De laatste jaren zijn in Nederland diverse initiatieven ontstaan, die gericht zijn op de kanteling in de zorg, waarbij een meer integrale wijkgerichte benadering wordt nagestreefd. Deze initiatieven zijn zeer divers van aard. Een meerderheid is gericht op een specifieke doelgroep of onderwerp (bijvoorbeeld ouderen met dementie, 'multi-problem' gezinnen, verwarde personen of het bevorderen van een gezonde leefstijl). We richten ons in dit project dus niet alleen op alle wijkbewoners, maar ook op bepaalde doelgroepen, zoals ouderen, mensen met psychische klachten, mensen met dementie, etc.

Bij de selectie van de praktijkvoorbeelden hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- 1) De verwachte bijdrage die een praktijkvoorbeeld kan leveren aan het beantwoorden van de hoofdvraag en de deelvragen van voorliggend project. Het praktijkvoorbeeld dient inzicht te geven in de thema's: wijknetwerk, vragen/behoeften, bekwaamheden en beïnvloedende factoren.
- 2) Het praktijkvoorbeeld kan en wil resultaten delen, met andere woorden het praktijkvoorbeeld is niet recent gestart. We mogen gebruik maken van de data die al verzameld is, zo nodig aanvullende onderzoek uitvoeren en mogen bevindingen in relatie tot de hoofdvraag en deelvragen van voorliggend project publiceren.

Overige afwegingen bij de selectie van de praktijkvoorbeelden waren:

- 1) burgers/wijkbewoners/zorgvragers/mantelzorgers zijn betrokken bij de ontwikkeling en/of uitvoering van het praktijkvoorbeeld;
- 2) we streven naar een mix van populatie- en doelgroepgerichte praktijkvoorbeelden;
- 3) we streven naar een mix van stad en platteland en naar geografische spreiding over Nederland.

We hebben deze 4 praktijkvoorbeelden geïncludeerd:

- 1) Proeftuin Ruwaard, Oss in Brabant <https://www.proeftuinruwaard.nl>
- 2) DementieNet (DementieNet Dukenburg, Nijmegen in Gelderland en Netwerk Kwetsbare Ouderen, Gemert in Brabant) <https://www.dementienet.com>
- 3) Stichting Wedde dat 't lukt, Wedde in Groningen <https://weddelukt.nl>
- 4) Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer, Provincie Friesland <https://www.zorgpleinlemmer.nl>

In deze rapportage beantwoorden we de onderzoeksvragen voor het Zorgplein Lemmer. In de overall rapportage beschrijven we de belangrijkste verschillen en overeenkomsten tussen de praktijkvoorbeelden en de beïnvloedende factoren. In een bijeenkomst met de projectmanagers en andere betrokkenen van de vier praktijkvoorbeelden is met elkaar gediscussieerd over de betekenis van de resultaten. Deze informatie is verwerkt in de overall rapportage.

Een Sterk Wijknetwerk

1.6. Methode

We zijn gestart met documentanalyse. Dat houdt in dat we alle beschikbare informatie op de website van Zorgplein Lemmer (<https://www.zorgpleinlemmer.nl>) hebben bestudeerd en andere relevante websites. Ook hebben we informatie ontvangen via de projectleider van ROS Friesland zoals het project- en implementatieplan van Positieve Gezondheid in het Zorgplein Lemmer, informatie over scholing, verslagen van bijeenkomsten en mondelinge informatie. Ook hebben we gebruik gemaakt van een groepsgesprek met een vijftal professionals van het expertteam van het project Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer en de projectleider van ROS Friesland. Met één professional is een telefonisch interview gehouden.

1.7. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de aanpak, methodiek en opbrengsten van het project Zorgplein Lemmer. Voor deze beschrijving hebben we dankbaar gebruik gemaakt van de informatie die we via de projectleider hebben ontvangen en via de informatie op de website <https://www.zorgpleinlemmer.nl>. In hoofdstuk 3 geven we antwoord op de onderzoeksvragen van het project Een Sterk Wijknetwerk. In hoofdstuk 4 reflecteren we op de resultaten en blikken we vooruit op de toekomst.

2. Beschrijving van Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer

2.1. Zorgplein Lemmer

Begin 2018 hebben de professionals van Zorgplein Lemmer in Lemmer, een dorp in Friesland, een start gemaakt om het concept Positieve Gezondheid te introduceren (Huber, 2012). Het startpunt is een betere samenwerking tussen professionals van verschillende disciplines van het Zorgplein. In het eerder genoemde project Seker en Sûn in Friesland is men aan de slag is gegaan met de uitwerking van competenties van burgers en professionals zodat burgers eigen regie kunnen voeren (<https://www.sekersun.frl>). Er bestaan dwarsverbanden tussen het project Positieve Gezondheid van Zorgplein Lemmer en het project Seker en Sûn.

In 2018 telde Lemmer 10.315 inwoners. Lemmer ligt aan het IJsselmeer en de Friese meren. Door de gunstige ligging vanaf de Randstad, trekt Lemmer veel inwoners van buiten Friesland aan. Hierdoor heeft het dorp weinig last van krimp. Als gevolg van vergrijzing van de zorgvraag en toenemende complexiteit is een cultuurverandering nodig. Voor zorg- en welzijnsprofessionals is het nodig om de samenwerking met verschillende disciplines op te zoeken en de link met het sociale domein te maken. Zorgplein Lemmer is een pand waarin meerdere (eerstelijns)zorgverleners en professionals zijn gehuisvest. Twee praktijkhoudende huisartsen zijn de eigenaar van het pand. Naast huisartsenzorg is de oefentherapie gehuisvest, fysiotherapie, diëtetiek, thuiszorg, het sociaal wijkteam, FACT+ team (voor mensen met een ernstige psychiatrische stoornis), podotherapie, verloskundigen, diagnostiek (huisartsenlaboratorium en röntgen) en de informatiebalie. De informatiebalie is voor alle inwoners van Lemmer voor vragen over wonen, financiën, gezondheid, daginvulling, sociale relaties, gezin en opvoeding. De informatiebalie is elke ochtend geopend en wordt bemenst door vrijwilligers.

Zorgplein Lemmer wordt als ideale locatie beschouwd om aan de slag te gaan met het concept Positieve Gezondheid. In het pand zijn namelijk verschillende disciplines vertegenwoordigd die zowel het gezondheidszorg domein als het sociale domein bestrijken. Daarnaast was er bij alle betrokken professionals de intentie om nauwer met elkaar samen te werken. In Bijlage 1 is een overzicht van de deelnemers van het project Positieve Gezondheid van het Zorgplein Lemmer te vinden.

Zorgplein Lemmer heeft in 2018 de eerste stappen gezet en is vanuit de gezamenlijke visie het project Positieve Gezondheid gestart (Bijlage 2). Bij zorgprofessionals bestond onduidelijkheid over het verder toepassen van de nieuwe werkwijze volgens het concept Positieve Gezondheid. Een studente HBO-V heeft in 2018 in het kader van haar stage een kwalitatief onderzoek uitgevoerd onder vijf verpleegkundigen. In Bijlage 1 is een samenvatting van het kwalitatief onderzoek te vinden (Melein, 2019). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat deze verpleegkundigen over het algemeen positieve ervaringen hadden met het werken volgens Positieve Gezondheid. Het was de wens van de verpleegkundigen om de samenwerking verder te verbeteren en versterken. Ook wilden ze het concept Positieve Gezondheid binnen de samenwerking van het Zorgplein Lemmer verder door ontwikkelen, vanuit de overtuiging dat dit uiteindelijk de zorgvrager, patiënt en inwoner ten goede komt en meerwaarde biedt voor

Een Sterk Wijknetwerk

de zorgprofessionals. Dit kwalitatief onderzoek heeft een vervolg gekregen in het project Positieve Gezondheid Lemmer (zie paragraaf 2.5).

2.2. Positieve Gezondheid

'Positieve Gezondheid' is een benadering binnen de gezondheidszorg die niet ziekte maar een betekenisvol leven centraal stelt. Het concept helpt om de leefwereld van mensen voorop te stellen en de eigen regie te bevorderen. Daarbij helpt het professionals om 'het andere gesprek' te voeren waarbij niet direct gezocht wordt naar een oplossing van het probleem, maar ingegaan wordt op wat de zorgvrager, cliënt, inwoner echt belangrijk vindt. Er wordt met een brede blik gekeken: *'Hoe gaat het met mij, wat is voor mij echt belangrijk en wat zou ik willen veranderen?'* Dit vergt van zorgverleners een coachende houding in plaats van een sturende houding. En als de behoefte van de zorgvrager in een ander domein zit, zal de zorgverlener eventueel moeten doorverwijzen.

Om dit te kunnen realiseren is het van belang dat professionals nauw met elkaar samen werken. Tevens is de samenwerking met het sociale domein (onder meer de welzijnsorganisatie) van groot belang. Het gaat dus om integrale samenwerking binnen zowel het gezondheidszorgdomein (1^e lijn) als het sociale domein (voorliggende voorzieningen in de 0^e lijn). Werken vanuit positieve gezondheid vereist inzicht in elkaars expertise en elkaar weten te vinden (Project- en implementatieplan Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer, ROS Friesland, 2019).

Het werken vanuit het concept Positieve Gezondheid zal naar verwachting leiden tot een vermindering van de zorgvraag. Ervaring elders leert dat het werken vanuit het concept Positieve Gezondheid aanvankelijk een investering in tijd vraagt, die in een latere fase resultaat oplevert. Bijvoorbeeld in de vorm van minder verwijzen naar de 2^e lijn en minder herhaalconsulten. De investering zit met name in het voeren van het gesprek op basis van het spinnenwebmodel, wat meer tijd vraagt dan de reguliere tijd.

2.3. Doel van het project

Het project Positieve Gezondheid van het Zorgplein Lemmer heeft als doel om vanuit een integrale benadering het zorg- en ondersteuningsaanbod beter te laten aansluiten op de vraag van de zorgvrager, patiënt en inwoner vanuit het concept Positieve Gezondheid. In de gemeenschappelijke visie op gezondheid ligt de focus op de veerkracht, eigen regie en mogelijkheden van de zorgvrager (Project- en implementatieplan Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer, ROS Friesland, 2019).

2.4. Doelgroep

De professionals van het Zorgplein Lemmer die deelnemen aan het project Positieve Gezondheid hebben ervoor gekozen om de doelgroep in te kaderen. Dit omdat het niet voor iedere zorg- of hulpvraag nodig is om het gesprek te voeren volgens het concept Positieve Gezondheid. Ook is het voor de implementatie van belang om met een afgebakende doelgroep te werken (Project- en implementatieplan Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer, ROS Friesland, 2019). De professionals van Zorgplein Lemmer hebben 'kwetsbaren vanaf 18 jaar met complexe problematiek (multi problem)' als doelgroep gekozen. In Bijlage 1 is het spinnenweb Mijn Positieve Gezondheid te vinden, een gespreksinstrument dat wordt gebruikt bij het zogenaamde 'spinnenwebgesprek'.

Een Sterk Wijknetwerk

2.5. Opzet project Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer

Het project 'Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer' wordt begeleid door een projectleider van ROS Friesland voor 4 uur per week (zie project- en implementatieplan Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer, mei 2019). Het project moet inzichtelijk maken wat investering in het concept Positieve Gezondheid inhoudt, wat de consequenties zijn voor de praktijkvoering van professionals en welke mogelijkheden er zijn om dit te realiseren.

Het project is gestart in september 2019 en duurt een jaar, waarbij in de eerste drie kwartalen intensief wordt gewerkt aan de implementatie van het concept Positieve Gezondheid. In ieder kwartaal vindt een interactieve werksessie van drie uur plaats met professionals. De eerste twee werksessies waren scholings sessies en begeleid door twee trainers van het trainingsbureau Value2Share (<http://www.value2share.nl/over-value2share>). In de werksessies staat het concept Positieve Gezondheid centraal staat en competenties om hier mee te werken. Tijdens deze werksessies worden nieuwe kennis, tools en technieken aangereikt en vaardigheden getraind via training, supervisie en casuïstiekbespreking. Daarnaast wordt besproken hoe ver het met de lopende acties en de te ontwikkelen interventies staat. In het laatste kwartaal van de projectperiode wordt de voortgang en de implementatie gevolgd.

De procesbegeleiding en begeleiding van de trainingssessie is in handen van een projectleider van ROS Friesland. Er is tevens een expertteam opgericht met vertegenwoordigers van het Zorgplein Lemmer. Het expertteam komt maandelijks bijeen en plant acties om stap voor stap Positieve Gezondheid te implementeren in de praktijk. Daarnaast is er het implementatieteam wat fungeert als begeleidingsgroep. Dit team komt één keer per kwartaal bij elkaar en bestaat uit één afgevaardigde vanuit het expertteam (van de deelnemende organisaties van het Zorgplein Lemmer), een beleidsadviseur vanuit de GGD Fryslân, een beleidsadviseur van de gemeente De Fryske Marren, een vertegenwoordiger van De Friesland Zorgverzekeraar en de projectleider van ROS Friesland.

Het project wordt uitgevoerd in het kader van het programma Vitale Regio Fryslân 2017-2020 (<https://www.ggd Fryslan.nl/professionals/gemeenten/nieuws-voor-gemeenten/vitale-regio-frysl%C3%A2n/>). Binnen dit programma werken Friese gemeenten, De Friesland Zorgverzekeraar en GGD Fryslân samen om de vitaliteit van de Friese burgers te bevorderen. Het programma is gestart met extra subsidie van Stichting Achmea Gezondheidszorg (SAG) en Stichting De Friesland. Via het programma Vitale Regio Fryslân is tevens in 2019 gestart met een onderzoek naar de gezondheidswinst en de kosteneffectiviteit van het werken volgens het concept Positieve Gezondheid van het Zorgplein Lemmer en het proces van samenwerken. Het project wordt uitgevoerd en geëvalueerd door de GGD Fryslân in samenwerking met De Friesland Zorgverzekeraar (DFZ).

Een Sterk Wijknetwerk

3. Resultaten en conclusies

In het vorige hoofdstuk is het project Positieve Gezondheid van Zorgplein Lemmer geschetst. In dit hoofdstuk vertalen we de ervaringen en resultaten van het werken van professionals met het concept Positieve Gezondheid in Lemmer naar de onderzoeksvragen van het project Een Sterk Wijknetwerk.

3.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen

De hoofdvraag luidt: **Hoe kan een sterk wijknetwerk worden vormgegeven, waarin de mix van bekwaaamheden aansluit op (zorg)vragen en behoeften van de burgers, uitgaande van een integrale visie op gezondheid en interprofessioneel samenwerken?**

Deze hoofdvraag wordt beantwoord aan de hand van vier thema's en subvragen:

1. Zorgplein Lemmer

- 1.1. Wat zijn kenmerken van het netwerk?
- 1.2. Wie zijn de deelnemers in het netwerk?
- 1.3. Welke rollen hebben zij in dit netwerk?
- 1.4. Hoe werken deelnemers in het netwerk samen?

Kenmerken van het Zorgplein Lemmer

De professionals van het Zorgplein Lemmer zijn in het voorjaar van 2019 gestart met het werken volgens het concept Positieve Gezondheid. Vrijwel alle professionals van het Zorgplein Lemmer werkten al langer met enkele dimensies uit het spinnenweb van Positieve Gezondheid, maar geen enkele professional werkt nog volgens het totale concept van Positieve Gezondheid. Ook ontbrak het aan concrete toepassingen.

Het werken met het concept Positieve Gezondheid wordt door de deelnemers als gemeenschappelijke visie beschouwd. Het draagt volgens hen bij aan een afstemming en samenwerking tussen professionals die werkzaam zijn in de zorg, welzijn en het sociale domein. In 2019 is onder begeleiding van ROS Friesland gestart met het pilotproject Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer. Dat project maakt scholing van professionals op het gebied van Positieve Gezondheid, monitoring en evaluatie mogelijk.

Deelnemers aan het project Positieve gezondheid

Bijna alle samenwerkingspartners van het Zorgplein Lemmer nemen deel aan het project Positieve Gezondheid namelijk de huisartsen, praktijkondersteuner somatiek, praktijkondersteuner GGZ, verpleegkundig specialist, oefentherapeuten, fysiotherapeuten, wijkverpleegkundigen, medewerker van het sociaal wijkteam, FACT+ team (voor mensen die naast psychiatrische problemen met een verslaving te maken hebben) en een buurtwerker van de lokale welzijnsorganisatie Sociaal Werk de Kear. Hiermee zijn in het Zorgplein Lemmer professionals bij elkaar die elk van de zes dimensies van Positieve Gezondheid vertegenwoordigen. De genoemde professionals zijn fysiek onder één dak samengebracht, maar iedere professional heeft zijn eigen praktijk. In het gebouw Zorgplein Lemmer hebben een podotherapeut, een verloskundige en een diëtiste een praktijk; zij zijn wel aanwezig geweest bij de aanvangsbijeenkomst in 2018 over Positieve Gezondheid, maar nemen niet deel aan het project.

Een Sterk Wijknetwerk

Rollen van deelnemers

Een van de huisartsen van het Zorgplein Lemmer is de initiatiefnemer om vanuit het concept Positieve Gezondheid de samenwerking met de professionals in het Zorgplein door te ontwikkelen. De huisarts was enthousiast geraakt over het concept Positieve Gezondheid tijdens een lezing van Machteld Huber in Friesland en dit zette haar aan het denken. Door de veranderingen in de maatschappij, een overheid die zich steeds meer terug trekt, schuivende financieringsstromen en burgers die zelfredzamer moeten worden, zijn zorgprofessionals genoodzaakt hier op in te spelen. Meer nadruk op wat een zorgvrager, patiënt of inwoner nog wel kan en meer aandacht voor kwaliteit van leven door bijvoorbeeld verandering van leefstijl.

Vanaf 2019 worden er ook werksessies en intervisiebijeenkomsten georganiseerd. Dit naar aanleiding van onduidelijkheid bij verpleegkundigen over het toepassen van het werken volgens het concept Positieve Gezondheid. Op basis van een praktijkonderzoek onder vijf verpleegkundigen over het werken volgens Positieve Gezondheid is besloten om scholing op te zetten (Melein, 2019).

De begeleiding van deze werksessies is in handen van een projectleider vanuit ROS Fryslân. Er is een expertteam gevormd met vertegenwoordigers van verschillende partijen van het Zorgplein Lemmer. Dit team richt zich op de invullen van de dagelijkse praktijk. Het expertteam komt maandelijks bijeen en plant acties om zo stap voor stap Positieve Gezondheid te concretiseren in de dagelijkse praktijk. Ook is er een implementatieteam samengesteld dat fungeert als begeleidingsgroep en de voortgang monitort en vragen stelt. Het implementatieteam bestaat uit afgevaardigden vanuit de organisaties van het Zorgplein Lemmer, een beleidsadviseur vanuit de gemeente Lemmer, een beleidsadviseur vanuit de GGD, een vertegenwoordiger vanuit zorgverzekeraar De Friesland en de projectleider van ROS Fryslân. Het implementatieteam komt een keer per kwartaal bij elkaar.

Samenwerking tussen deelnemers

Het pand Zorgplein Lemmer is een ideale locatie om onder één dak met elkaar samen te werken. Men komt elkaar vaker tegen in het gebouw. De professionals van het Zorgplein Lemmer werkten al tot op zekere hoogte met elkaar samen. Dat bestond vooral uit bilateraal contact over zorgvragers. Maar bij alle betrokken professionals bestond de wens om nauwer met elkaar samen te werken en de samenwerking te intensiveren. Het concept Positieve Gezondheid zorgde voor verbinding en enthousiasme van professionals om er verder mee aan de slag te gaan. Dat was tevens de motivatie van partijen om aan het project Positieve Gezondheid deel te nemen. Overigens niet alle professionals die in het pand Zorgplein Lemmer werkzaam zijn nemen deel aan het project Positieve gezondheid.

Professionals hebben tot nu toe twee trainingsbijeenkomsten gehad over Positieve Gezondheid en casuïstiek besproken. Ze ervaren meerwaarde in het delen van ervaringen, met elkaar mee te denken en te reflecteren op hoe ze zelf bezig zijn met het Positieve Gezondheid. Aan het concept Positieve Gezondheid wordt door de zorgprofessionals van Zorgplein Lemmer handen en voeten worden gegeven door de gesprekstool te gebruiken, het voeren van 'het andere gesprek' en het uitvoeren van in-

Een Sterk Wijknetwerk

terventies die hieruit voortkomen zoals lunchbijeenkomsten, een gezamenlijk Multi Disciplinair Overleg (MDO) et cetera. Het Zorgplein Lemmer bestaat nu nog uit professionals, maar de intentie bestaat om meer te verbinden met de informatiebalie en met burgerinitiatieven uit Lemmer.

2. Vragen en behoeften

- 2.1. Met welke methodieken en tools kunnen (zorg)vragen en behoeften van burgers/wijkbewoners/zorgvragers/mantelzorgers in de wijk in kaart worden gebracht (meso-niveau)?
- 2.2. In hoeverre hanteren deze methodieken/tools een integrale visie op gezondheid?
- 2.3. Welke methodieken/tools kunnen professionals hanteren om (zorg)vragen en behoeften van burgers/wijkbewoners/zorgvragers/mantelzorgers vanuit een integrale visie in kaart te brengen (micro-niveau)?

Methodieken om (zorg)vragen en behoeften van zorgvragers in kaart te brengen

Er worden geen specifieke methodieken gebruikt om de (zorg)vragen en behoeften van zorgvragers op wijkniveau of dorpsniveau in kaart te brengen. De behoeften van burgers worden wel op individueel niveau in kaart gebracht (microniveau) maar deze worden (nog) niet systematisch vertaald naar groepsactiviteiten (mesoniveau).

Naast een digitaal platform met de gemeentelijke sociale kaart is er een informatiebalie in het Zorgplein, waar burgers terecht kunnen voor vragen. De informatiebalie fungeert als vraagbaak en verwijzer. De informatiebalie is elke ochtend geopend en wordt bemenst door vrijwilligers. Inwoners kunnen hier terecht met vragen op het gebied van wonen, financiën, gezondheid, daginvulling, sociale relaties, gezin en opvoeding. De vrijwilliger van de infobalie zorgen ervoor dat de vraag van de burger op je juiste plaats terecht komt. Professionals van Zorgplein Lemmer verwijzen na hun consult vaak door naar de informatiebalie, maar nog weinig mensen maken gebruik van deze mogelijkheid. Professionals zijn van mening dat er meer bekendheid moet worden gegeven aan de informatiebalie. Verwacht wordt dat de bekendheid en het gebruik van de informatiebalie langzaamaan zal toenemen.

Er is ook een groep inwoners die op maandagmiddag samen wandelt, op initiatief en onder begeleiding professionals van het Zorgplein. Miks Welzijn ondersteunt via de beweegcoach en stagiaires. Het meelopen is vrijblijvend en de drempel om mee te lopen laag. Omdat de ene persoon langer kan lopen dan de andere lopen professionals mee. Op die manier kan de groep worden opgesplitst, mocht dat nodig zijn. Dat zijn volgens professionals leuke initiatieven, maar ze zijn van mening dat dit soort initiatieven eigenlijk uit de burgers zelf moet komen.

Het Vrijwilligers Informatiepunt (VIP!) is ook ondergebracht bij de informatiebalie. Vrijwilligers worden na een intake gekoppeld aan een vacature voor vrijwilligerswerk. Er zijn in Lemmer ook actieve burgers en vrijwilligers die zelf iets organiseren. Een voorbeeld is een zorgvrager die behoefte had aan ontmoeting met anderen; nu is er een groep vrouwen van Turkse komaf die elke donderdag met elkaar koffie drinkt in het Zorgplein. Er is een sociale kaart die door de vrijwilligers van de informatiebalie is geactualiseerd. Het idee was om deze sociale kaart in te delen naar de zes domeinen van het spinnendweb, maar dat is nog niet gebeurd.

Een Sterk Wijknetwerk

Het spinnenweb met de zes dimensies van Mijn Positieve Gezondheid wordt door professionals bij individuele patiënten gebruikt als gesprekstoel (zie Bijlage 2). De zorgvrager, patiënt of inwoner reflecteert op de volgende vragen: *'Hoe gaat het met mij, wat is voor mij belangrijk en wat zou ik willen veranderen?'* Het gesprek wordt op een andere manier vormgegeven en gaat in op de vraag wat de zorgvrager, patiënt of inwoner echt belangrijk vindt. Dat kost volgens professionals wel meer tijd. De huisartsen van het Zorgplein Lemmer hebben dan ook een aantal jaren geleden besloten om elk consult 15 minuten te laten duren in plaats van 10 minuten, ook al wordt dat niet vergoed door de zorgverzekeraar. Professionals zetten het spinnenweb overigens niet bij iedere zorgvrager in als gesprekstoel. Ze moeten wel het idee hebben dat het meerwaarde heeft.

De professionals van het Zorgplein Lemmer zijn pas net gestart met het gericht toepassen van het concept Positieve Gezondheid in de praktijk en hebben hier enige ervaring opgedaan. Deze ervaringen worden met elkaar gedeeld en besproken in werksessies. De gesprekken en consulten waarbij gebruik wordt gemaakt van het spinnenweb verlopen prettiger, zo ervaren de zorg- en welzijnsprofessionals. Er wordt uitgegaan van de kracht van mensen en van veranderwensen. De focus ligt minder op de klachten van mensen. Zorgvragers komen nu zelf vaker met oplossingen en dat maakt dat zij zelf de regie hebben. Dat is nieuw. De ervaring van professionals leert ook dat mensen langzaam uit hun chronische situatie komen en dat ze weer meer energie krijgen. Het spinnenweb nodigt mensen uit anders naar hun eigen rol te kijken. Dat is een leerproces en zet een transitie in gang bij zorgvragers. Een voorbeeld is een zorgvrager die vaak klaagde en nauwelijks contact meer had met haar dochter; deze persoon is zich bewust geworden van de effecten van haar gedrag. Door haar veranderende houding is het contact met haar dochter beter geworden.

Een ander resultaat van het toepassen van het spinnenweb is dat zingeving vaker aan de orde komt in gesprekken en consulten. Dat zorgt volgens professionals voor een mooier contact waarin de professional de zorgvrager beter leert kennen en de zorgvrager zich meer gezien voelt. Het gebruik van het spinnenweb geeft meer verdieping en het verfijnt de vraagstelling. Dat komt door de manier van vragen en door de brede blik, de zes domeinen waar aandacht voor is.

Met andere woorden, het concept Positieve Gezondheid helpt professionals ook verder om patiënten die hun situatie willen veranderen te onderscheiden van patiënten die dat niet willen of niet kunnen reflecteren op hun eigen rol. Bij sommige zorgvragers zorgt het spinnenweb ook voor weerstand of heeft het meer tijd nodig. Professionals geven aan dat ze het spinnenweb nooit in het eerste gesprek gebruiken, omdat het nodig is om eerst het vertrouwen van zorgvragers te winnen. Soms betrekken professionals familieleden of mantelzorgers bij het gesprek over het spinnenweb; dat levert vaak weer nieuwe inzichten op.

Methodieken vanuit een integrale visie op gezondheid

- 2.4. Welke mix van bekwaamheden hebben burgers/wijkbewoners/zorgvragers/mantelzorgers en (toekomstige) professionals en is in het netwerk aanwezig?
- 2.5. Welke bekwaamheden zijn nodig om interprofessioneel samen te werken in het zorgplein?

Een Sterk Wijknetwerk

Mix van bekwaamheden van zorgvragers en professionals

In 2018 heeft ROS Friesland een introductie Positieve Gezondheid voor de professionals van het Zorgplein Lemmer verzorgd. Deze sessie stond in het teken van basiskennis over Positieve Gezondheid en uitwisseling over 'wat het kan betekenen voor jezelf als individu, voor jouw professie, voor jouw organisatie en voor Zorgplein Lemmer'. Daarbij is in groepen nagedacht over de kansen en barrières die hierbij kunnen ontstaan.

Professionals geven aan verrast te zijn door de verschillende uitkomsten met zorgvragers van het spinnenweb. Een van de huisartsen geeft ook aan vaker te verwijzen naar het sociale domein in plaats van naar de 2e lijn. Tegelijkertijd geven de professionals aan dat ze nog meer ervaring moeten opdoen met de toepassing van het spinnenweb in de praktijk. Het vraagt een meer coachende houding en gespreksvoering; deze vaardigheden willen de professionals nog meer trainen.

Door de toepassing van het spinnenweb kijken zorgvragers nu meer naar hun eigen rol, zo is de ervaring van professionals. Professionals kijken door het werken met het concept Positieve Gezondheid meer naar het menselijke aspect. Professionals deden dat al wel, maar nu trekken ze het breder en komen alle domeinen het spinnenweb aan de orde. Wat maakt het leven voor mensen de moeite waard? Dat zorgt voor een heel ander gesprek; dat is mooi en heeft voor professionals ook meerwaarde.

De huisartsen van het Zorgplein Lemmer hebben de indruk dat ze minder vaak doorverwijzen naar het ziekenhuis en minder vaak voor medicinale oplossingen kiezen, sinds ze Positieve Gezondheid in het gesprek met de patiënt toepassen. Uit het spinnenweb blijkt: waar heeft de patiënt hulp bij nodig, wat wil de patiënt zelf? Dat zijn vaak andere dingen dan de zorgprofessional bedenkt en dat is goed te merken. Het spinnenweb wordt beschouwd als een aanvulling op het medisch model. De persoon en wat nog wel mogelijk is wordt centraal gesteld en niet de ziekte of de beperking. Dit wordt als meerwaarde ervaren door de professionals.

Het nadeel van het spinnenweb van Positieve Gezondheid is dat het vrij 'talig' is en cultureel bepaald. Er is wel een Engelstalige versie beschikbaar. Voor laaggeletterden en mensen met een cognitieve beperking is het lastig om het spinnenweb zelfstandig in te vullen. Wel is hier een aangepaste versie voor beschikbaar. Een praktisch voordeel is dat de digitale versie van het spinnenweb ook op de smartphone ingevuld kan worden.

Benodigde bekwaamheden om interprofessioneel samen te werken

Professionals van Zorgplein Lemmer hebben in 2019 twee trainingssessies gehad waarin het concept Positieve Gezondheid verder is uitgewerkt en ze in de praktijk aan de slag zijn gegaan met de toepassing van het spinnenweb in het gesprek met zorgvragers, patiënten en inwoners. Naast de trainingen worden casussen besproken en intervisie gehouden. Tijdens de intervisie leren professionals van elkaar, hebben ze het idee dat ze elkaar beter leren kennen en dat ze eerder elkaars expertise inschakelen. Professionals houden elkaar ook op beter de hoogte van zaken die spelen, op ad hoc basis en meer gestructureerd via intervisiebijeenkomsten.

Een Sterk Wijknetwerk

Met de zorg- en welzijnsprofessionals zijn ook de benodigde bekwaamheden besproken die nodig zijn in de individuele relatie met patiënten door het werken met het spinnenweb van Positieve Gezondheid. Je moet als professional niet meteen een oplossing willen bedenken voor een hulpvrager, maar 'op de handen gaan zitten' en luisteren naar wat de zorgvrager wil. Je bent meer coachend bezig en dat is soms lastig. Soms is de oplossing ook heel simpel en is het voor de zorgvrager genoeg als men inzicht heeft gekregen in de eigen situatie.

3. Beïnvloedende factoren

- 2.6. Welke factoren beïnvloeden de vorming van het netwerk?
- 2.7. Welke factoren beïnvloeden het meten van vragen en behoeften in het zorgplein?
- 2.8. Welke factoren beïnvloeden het interprofessioneel samenwerken in het zorgplein?

Factoren die de vorming van het netwerk beïnvloeden

Een belangrijke succesfactor van het Zorgplein Lemmer is dat de professionals elkaar al kenden en onder één dak zijn gehuisvest. Een van de huisartsen van Zorgplein is initiatiefnemer en heeft andere professionals enthousiast gemaakt om het concept Positieve Gezondheid zich eigen te maken en te komen tot een gemeenschappelijke visie op gezondheid. Professionals hebben ook de gemeente in een vroeg stadium betrokken bij de plannen van het netwerk. Verder gaven ze aan dat het belangrijk is om een gezamenlijke visie te hebben: voor hen is dat het werken volgens Positieve Gezondheid. Dat zorgt ook voor verbinding. Als professional is het belangrijk om open te staan voor verandering, anders werkt het niet. Verder is het belangrijk om de successen te benoemen en de meerwaarde van het werken met het spinnenweb. De meerwaarde van het Zorgplein Lemmer is dat zorg- en welzijnsprofessionals elkaar beter weten te vinden en actiever naar elkaar op zoek gaan. Tot nu toe is het contact tussen professionals vooral bilateraal. De zorg- welzijnsprofessionals zijn van plan om intervisiebijeenkomsten te organiseren om de samenwerking te versterken. Er is nog geen gezamenlijk MDO maar professionals van het Zorgplein Lemmer zijn daar wel voorstander van en hebben het voornemen om dit te gaan organiseren. Er zijn inmiddels een aantal bijeenkomsten gepland.

Factoren die het meten van vragen en behoeften beïnvloeden

Professionals van het Zorgplein Lemmer bevinden zich in de fase dat ze ervaring opdoen met het toepassen van het concept Positieve Gezondheid in de praktijk. Professionals ervaren het als belemmering dat het veel tijd kost om met het spinnenweb te werken, zeker wel een half uur. De verwachting is dat deze tijdsinvestering zich op termijn terug verdient.

Een Sterk Wijknetwerk

Factoren die het interprofessioneel samenwerken in het Zorgplein Lemmer beïnvloeden

Samenvatting

Wat zorgt er nu voor dat professionals en vrijwilligers van Zorgplein Lemmer er in slagen de gewenste verandering in gang te zetten? Wat zijn werkende principes?

- Het concept Positieve Gezondheid werkt als een sterk verbindende factor.
- Huisvesting van zorg- en welzijnsprofessionals onder één dak Zorgplein Lemmer zorgt voor korte lijnen en dat men elkaar beter leert kennen.
- Een huisarts van het Zorgplein Lemmer is de initiatiefnemer en heeft andere professionals enthousiast gemaakt om het concept Positieve Gezondheid zich eigen te maken (bottom-up).
- Tijdens de intervisie leren zorg- en welzijnsprofessionals van elkaar, weten elkaar beter weten te vinden en gaan nadien actiever naar elkaar op zoek.
- Professionals ervaren meerwaarde van het toepassen van het concept Positieve Gezondheid: het zorgt voor een ander gesprek en er is meer oog voor het menselijke aspect.
- Professionals moeten nog meer ervaring opdoen met het toepassen van het spinnenweb en het voeren van het andere gesprek in de praktijk.
- Door de toepassing van het spinnenweb kijken zorgvragers nu meer naar hun eigen rol, komen vaker zelf met oplossingen en hebben de regie.

Een Sterk Wijknetwerk

Tabel 1 laat de beïnvloedende factoren zien op het niveau van het Zorgplein Lemmer, vragen en behoeften en interprofessioneel samenwerken (horizontaal te lezen; de volgorde van de factoren is willekeurig). Deze factoren zijn gedestilleerd uit de analyse van documenten, observaties en groepsinterview en individuele interviews met betrokken partijen.

Tabel 1- Beïnvloedende factoren van Positieve Gezondheid van het Zorgplein Lemmer

Positieve Gezondheid	Vragen en behoeften	Interprofessioneel samenwerken
Enthousiaste huisarts van het Zorgplein Lemmer is initiatiefnemer om het concept Positieve Gezondheid in het Zorgplein Lemmer door te ontwikkelen	Door het gebruik van het spinnenweb komen in het gesprek met de zorgvrager alle domeinen aan de orde: dat biedt meerwaarde	Het concept Positieve Gezondheid is de gemeenschappelijke visie en werkt als een sterk verbindende factor
Huisvesting van (eerstelijns) zorg- en welzijnsprofessionals onder één dak zorgt voor verbinding en korte lijnen	Zorgvragers kijken meer naar hun eigen rol door het spinnenweb in te vullen en hebben meer regie; Professionals hebben meer aandacht voor het menselijke aspect	Tijdens de intervisie leren professionals van elkaar, hebben ze het idee dat ze elkaar beter leren kennen en dat ze eerder elkaars expertise inschakelen
Bestuurders bieden professionals de financiële ruimte en kennis om Positieve Gezondheid in de praktijk toe te passen	Het spinnenweb laat zien dat de zorgvrager vaak andere dingen nodig heeft dan de professional bedenkt	Als zorg- en welzijnsprofessional heb je andere competenties nodig om met het spinnenweb te werken zoals coaching

Een Sterk Wijknetwerk

4. Reflectie

4.1. Positieve Gezondheid van Zorgplein Lemmer veelbelovend

Professionals van het Zorgplein Lemmer werkten al met elkaar samen. Maar door het concept Positieve Gezondheid als gezamenlijke visie te nemen heeft de samenwerking een boost gekregen. Het project Positieve Gezondheid is in een pilotproject ondergebracht bij Vitale Regio Fryslân, een krachtenbundeling van zorgverzekeraar, GGD en gemeente. Hierdoor is er financiering gekomen voor een projectleider van ROS Fryslân, voor verdere scholing van de professionals van het zorgplein en voor monitoring en evaluatie van het project. De eerste ervaringen van de professionals van het werken volgens het concept Positieve Gezondheid zijn positief.

4.2. Uitdagingen

De leden van het Zorgplein Lemmer zijn van plan om, na de trainingsbijeenkomsten, door te gaan met intervisie op een geschikt tijdstip, bijvoorbeeld één keer per maand tijdens de lunch. De professionals vinden het belangrijk om met de nieuwe werkwijze van Positieve Gezondheid verder te gaan en om prioriteit te geven aan het werken met het spinnenweb.

Er is nog geen gezamenlijk MDO tussen professionals zorg en welzijn; professionals van het Zorgplein Lemmer zijn daar wel voorstander van. Dan kun je juist even met elkaar meekijken, zo luidt de mening. Nu gebeurt het incidenteel dat een MDO wordt georganiseerd, maar het zou beter zijn om dit te structureel in te richten. Dan kun je er voor zorgen dat alle neuzen dezelfde kant op staan en kun je meer betekenen voor de zorgvrager. De werkwijze is nu vooral gericht op individuele hulpvraag en het micro-niveau, maar nog niet vanuit een meso-perspectief geanalyseerd, vanuit deze optiek: welke vraagstukken komen terug en hoe kunnen we daar als zorg- en welzijnsprofessionals proactief op acteren? Ook zijn burgers en vrijwilligers nog niet actief betrokken. Bij opschaling naar meso-niveau is het wel belangrijk om dit samen met het informele netwerk op te pakken en invulling te geven aan activiteiten die bijdragen aan Positieve Gezondheid, zoals bijvoorbeeld de wandelclub die nu door professionals wordt begeleid.

4.3. Vervolgstappen

De volgende stap van het Zorgplein Lemmer is: hoe krijg je Positieve Gezondheid het dorp in? Het idee is de '100 van Lemmer': 100 inwoners van Lemmer die als ambassadeur optreden en zichtbaar maken dat vanuit positieve gezondheid hun veerkracht wordt vergroot en de eigen regie wordt gepakt. Het zou mooi zijn als het concept Positieve Gezondheid gaat leven in het dorp, dat er iets binnen de gemeenschap ontstaat en dat het iets van de inwoners zelf wordt. Het werken met het concept betekent immers ook iets voor de burger, anders denken en andere competenties gericht op vergroten en versterken van de eigen regie.

Een ander idee is 'een huis van het dorp' in Lemmer, waar inwoners, vrijwilligers en professionals binnen kunnen lopen en elkaar kunnen ontmoeten. Dan ontstaan er onderlinge contacten, weten mensen elkaar beter te vinden en weten ze beter wat ze elkaar te bieden hebben, zo is de verwachting.

Een Sterk Wijknetwerk

Professionals van Zorgplein Lemmer hopen verder dat hun aanpak opgeschaald kan worden naar andere dorpen. Veel zorgorganisaties hebben het concept Positieve Gezondheid wel in hun visie staan, maar het ontbreekt vaak aan concrete toepassingen.

Een Sterk Wijknetwerk

Referenties

Corneil, W., O'Sullivan, T., Lemyre, L., McCrann, L. & Kuziemy, C. (2011). *Instructional video of the Structured Interview Matrix*, available at <http://www.enrichproject.ca/publications-and-resources.html>.

Dictus, D. *Enquête burgerinitiatieven Aedes-ActiZ Kenniscentrum Wonen-Zorg i.s.m. Kenniscentrum*, Utrecht: 2013.

De Jong, J. *Project- en implementatieplan Positieve Gezondheid Zorgplein Lemmer, Heerenveen: ROS Friesland*, 2019.

Hofhuis, J, Mensen M, ten Den L, van den Berg A, Koopman-Draijer M, Smits C, de Vries S. *Succesfactoren voor interprofessioneel samenwerken in de wijk. Een kwantitatief onderzoek onder Nederlandse zorg- en welzijnsprofessionals*, Zwolle: Lectoraat Sociale Innovatie en Verscheidenheid, Hogeschool Windesheim, 2015.

Huber M, et al. How should we define health? *BMJ* 2011, 343 (4163): 235-237.

Huber M, van Vliet M, Boers I. Heroverweeg uw opvatting van het begrip 'gezondheid' *NTVG* 2016; 160: A7720.

Kaats, E & Opheij W. *Leren samenwerken tussen organisaties. Allianties, netwerken, ketens, partnerships*. Deventer: Vakmedianet, 2014.

Kaljouw M & van Vliet K. *Naar nieuwe zorg en zorgberoepen: de contouren*. Den Haag: Zorginstituut, 2015.

Kervezee K. Commissie Innovatie Zorgberoepen & Opleidingen (mei 2016). *Naar toekomstgericht opleiden in zorg en welzijn*. Presentatie Kete Kervezee op 6 juni 2016 Hoge School Arnhem en Nijmegen (HAN) en op 9 juni Hogeschool Zuyd, 2016.

Laurant MGH. *Samenwerken aan duurzame zorg*. Arnhem/Nijmegen: HAN, 2015.

Laurant, M.& H. Vermeulen (red). *Gezondheid organiseren. Leerboek voor verpleegkundigen*. Houten: BSL, 2018.

Melein, RH. *Werken volgens Positieve Gezondheid. Een inventarisatie van ervaringen en behoeftes*. Bachelor scriptie Verpleegkunde, Leeuwarden: NHL Stenden Hogeschool, 2019.

Een Sterk Wijknetwerk

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), *Actieplan (Ont)Regel de zorg'*, Den Haag: VWS, 2018.

Movisie, *Succesvolle initiatieven burgerinitiatieven in wonen, welzijn & zorg. Drie inspirerende voorbeelden*. Movisie: Utrecht, 2014.

NHG/RIVM. *Werkboek Samenwerken aan gezondheid in de wijk. Preventie in de Buurt*. Utrecht/Bilthoven: Nederlands Huisartsen Genootschap/Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, [www.nhg.org/preventie in de buurt](http://www.nhg.org/preventie-in-de-buurt); <http://www.loketgezondleven.nl/preventieindebuurt>, 2017.

Reeves, S. et al. A BEME systematic review of the effects of interprofessional education: *BEME Guide* No. 39 *Med Teach*, 2016: 38 (7): 656-568.

Raad voor de Volksgezondheid (RVZ). *Zorg voor je gezondheid! Gedrag en gezondheid: de nieuwe ordening. Discussienota*. Den Haag: Raad voor de Volksgezondheid en Zorg, 2010.

Wang, C.C., Burris, M.A. (1997) Photovoice: Concept, methodology and use for participatory needs assessment. *Health Education & Behavior* 24: 369–387.

Walg, C. *Gezond Centraal. Opschudding in de gezondheidszorg*. Barneveld: Uitgeverij Boekenbent, 2014.

Een Sterk Wijknetwerk

Bijlage 1 - Samenvatting kwalitatief onderzoek naar Positieve Gezondheid

Melein, RH. *Werken volgens Positieve Gezondheid. Een inventarisatie van ervaringen en behoeftes*. Bachelor scriptie Verpleegkunde, Leeuwarden: NHL Stenden Hogeschool, 2019.

Aanleiding: Vanuit Vitale Regio Fryslân is in 2018 binnen Zorgplein Lemmer een project gestart om Positieve Gezondheid te bevorderen en versterken nu de implementatiefase ervan was afgerond. Er bestond bij de verpleegkundigen onduidelijkheid bij het verder toepassen van deze nieuwe werkwijze.

Doel- en vraagstelling: Het onderzoek had als doel om de ervaringen en behoeftes van de verpleegkundigen binnen Zorgplein Lemmer met het werken volgens Positieve Gezondheid te inventariseren, om op basis daarvan aanbevelingen te kunnen doen ter bevordering van Positieve Gezondheid.

Methode: De vorm van het onderzoek was kwalitatief met een explorerend karakter. Tussen de variabelen en sub-variabelen die naar voren kwamen in het literatuuronderzoek werden verbanden gelegd in een operationaliseringsschema. Vanuit de (sub)variabelen werden logische hoofdtokens afgeleid die de basis vormden van het meetinstrument. Middels de semigestructureerde interviewvorm van het meetinstrument werden de ervaringen en behoeftes rondom de topics gemeten tijdens een focusgroep. De ruwe data werd kwalitatief geanalyseerd door middel van transcriptie en het analyseprogramma ATLAS.ti.

Resultaten: Vijf verpleegkundigen hebben deelgenomen aan het praktijkonderzoek, waardoor de respons 83,3% was. Door omstandigheden heeft naast de focusgroep ook een één-op-één diepte interview plaatsgevonden. De verpleegkundigen ervaren sinds de implementatie van Positieve Gezondheid een verbetering in de onderlinge samenwerking. Bewustwording in eigen handelen, werken vanuit de kracht van de patiënt, versterking van de zelfregie en de toepasbaarheid op alle doelgroepen zonder taalbarrière werden genoemd als belangrijkste positieve ervaringen.

Als grootste behoeftes kwamen scholing in informatie over vervolgstappen, dossiervoering, loslaten en evaluatie, scholing in randvoorwaarden (o.a. facilitair), herhaling, ervaren van positieve effecten en de vertaling van het spinnenweb naar voren.

Discussie/Conclusie: De verpleegkundigen zijn over het algemeen positief over de ervaringen en effecten die het werken volgens Positieve Gezondheid tot nu toe heeft gebracht. De belangrijkste behoeftes om de (samen)werking met Positieve Gezondheid te verbeteren en versterken zijn opleiding in vervolgstappen en structuren, het opstellen van duidelijke randvoorwaarden, vertalingen van het spinnenweb en het ervaren van de positieve effecten op (met name) lokaal gebied. Deze behoeftes worden ondersteund door de resultaten vanuit het literatuuronderzoek.

Een Sterk Wijknetwerk

Aanbevelingen: Op basis van de resultaten van dit onderzoek worden drie aanbevelingen voor de praktijk gedaan. Het eerste advies betreft een concrete actie om op korte termijn scholing in te zetten middels intervisie bijeenkomsten, gericht op vervolgstappen in de werkwijze met Positieve Gezondheid. De tweede concrete actie is het laten vertalen van het spinnenweb, zodat het ook bij patiënten met een taalbarrière goed aansluit en begrip wordt vergroot. Wanneer deze twee acties zijn uitgevoerd wordt als derde advies gegeven een kwantitatief vervolgonderzoek te laten verrichten naar de bevorderende en belemmerende factoren bij het werken met Positieve Gezondheid, om aan de hand daarvan duidelijke randvoorwaarden op te kunnen stellen.

Een Sterk Wijknetwerk

Bijlage 2 - Deelnemers Positieve Gezondheid van Zorgplein Lemmer

Huisartsen

Fysiotherapie

Oefentherapie

FACT+ team

Sociaal wijkteam

Thuiszorg

Welzijnswerk

POH Somatiek

POH GGZ

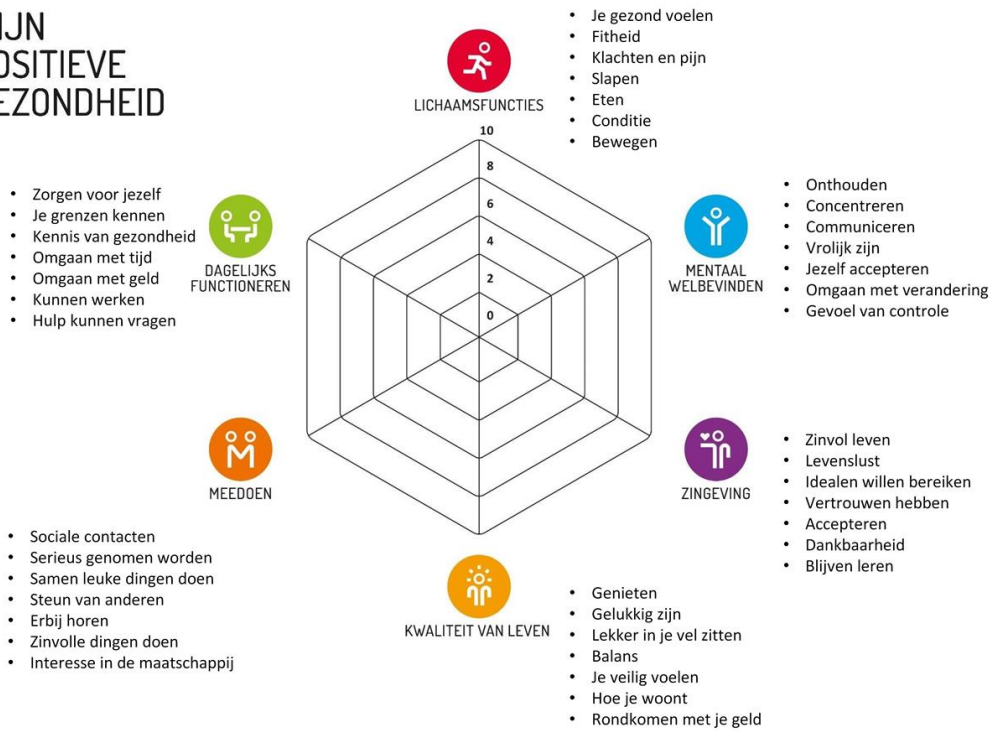
Verpleegkundig specialist ouderenzorg

Een Sterk Wijknetwerk

Bijlage 2 - Spinnenweb Mijn Positieve Gezondheid

MIJN POSITIEVE GEZONDHEID

www.iPositivehealth.com – versie 1.0 – oktober 2016 ©IPH

